

خلاصه درس ۱۷ - مطالعات اجتماعی پایه نهم (فرهنگ)

فرهنگ یک جامعه، شیوه زندگی یک جامعه است.

افراد یک جامعه برای زندگی در کنار هم از شیوه‌های مشترکی استفاده می‌کنند.

جامعه بدون فرهنگ وجود ندارد و فرهنگ هم بدون جامعه به وجود نمی‌آید.

فرهنگ پدیده‌ای آموختنی است؛

یعنی از طریق ژن به ارث نمی‌رسد. بلکه از **راه آموزش و تربیت** از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود.

به همین دلیل، **فرهنگ را آگاهی و اندیشه مشترک اعضای یک جامعه نیز می‌گویند.**

اجتماعی شدن یا جامعه پذیری:

اجتماعی شدن فرایندی **طولانی مدت** از **تولد تا آخر عمر** است که افراد از طریق آن، زندگی در جامعه را می‌آموزند و خود را با آن منطبق می‌کنند.

اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؛ زیرا

در یک جامعه، هر فرد عقاید و باورها، رسوم، قوانین و حتی چگونگی پاسخ دادن به غرایز را از دیگران می‌آموزد و به افراد دیگر یاد می‌دهد. از این‌رو، بدون آن افراد نمی‌توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند.

فرایند اجتماعی شدن، نخست در خانواده رخ می‌دهد.

خانواده اولین و مهم‌ترین کانون اجتماعی شدن فرد است، زیرا:

پدر و مادر به کودک طرز صحبت کردن، غذا خوردن، نشست و برخاست، سلام و تعارف، لباس پوشیدن و رعایت آداب اجتماعی در مراسم مختلف، شیوه ابراز احساسات و هیجان‌ها، عقاید و ارزش‌ها را یاد می‌دهند.

با بزرگتر شدن فرد، علاوه بر خانواده، رسانه‌های جمعی، دوستان و گروه همسالان و برنامه‌های آموزشی و تربیتی **مدرسه** و بعدها در دانشگاه، خدمت سربازی، محیط کار و ... آموزش اجتماعی شدن ادامه می‌یابد.

نمادها (مظهر و سَمبُل)

نماد، نشانه یا نماینده یک پدیده دیگر است. برای مثال، علامت «؟» نماد پرسش و علامت «!» نماد تعجب است.
نمادها در جریان روابط اجتماعی به وجود می آیند.

لایه های فرهنگ:

لایه های خارجی یا بیرونی
 (مثل نماد و هنجار)

لایه های درونی یا عمیق تر
 (مثل عقاید و ارزش ها)

زبان گفتاری و نوشتاری، تصاویر، بناها، نوع پوشاک و همه اشیا و دست ساخته های انسان و همچنین برخی رفتارهای او نقش نمادین دارند.

هنجارها

- هنجارها، رفتارهای مشخص و پذیرفته شده در یک گروه یا جامعه است که متداول شده است.
- به عبارت دیگر، به قواعد و شیوه های مورد قبول یک جامعه برای انجام دادن کارهای مختلف، **هنجار می گویند.**

برای مثال: سلام و تعارف کردن، تبریک گفتن، هدیه دادن و مجموعه رفتارهای ما در خانواده، مهمانی، محله، مسجد، مدرسه، دانشگاه، اداره و ... هنجار محسوب می شوند.
زندگی اجتماعی بدون وجود هنجارها ادامه پیدا نمی کند و هنجارها به روابط اجتماعی سامان می بخشند.

مهم ترین دلایل پیروی از هنجارها:

اعتقاد به آنها یا حفظ آبرو و احترام یا ترس از مجازات است.

اگر افراد از هنجارهای مورد قبول گروه یا جامعه پیروی نکنند، مجازات می شوند.

این مجازات ممکن است به صورت: سرزنش خود یا دیگران، پوزخند، تمسخر، طرد کردن و محروم نمودن، متلک گفتن یا مجازات های رسمی و قانونی باشد.

ارزش‌ها و عقاید

ارزش یعنی اینکه ما، اموری را خوب، مطلوب و مثبت تلقی کنیم.

ارزش‌ها به هنجارها جهت می‌دهند یعنی افراد بر مبنای ارزش‌هایی که به آنها معتقدند رفتار و عمل می‌کنند.

برای مثال:

فردی که حفظ محیط زیست برایش یک ارزش است، تلاش می‌کند در عمل به حفظ محیط زیست کمک کند. چنین فردی در مصرف منابع آب و برق صرفه جویی می‌کند، زباله‌ها را از هم تفکیک می‌کند، به محیط زیست هیچ‌گونه آسیبی وارد نمی‌کند و ...

نمونه‌هایی از ارزشها

ارزش‌های یک جامعه معمولاً از هنجارهای آن دفاع می‌نمایند و اجازه بروز و ظهور هنجارهای غیرمطلوب را نمی‌دهند.

ارزش‌ها معمولاً از عادت و هنجار، سرچشمه می‌گیرند.

عقیده آن شناخت درست یا غلطی است که به باور انسان تبدیل شود. مال یا حق باشد یا باطل. عاقلانه باشد یا جاهلانه.

ارزش‌های انسانی و اجتماعی:

آن دسته از ارزش‌ها هستند که همه انسان‌ها یا بیشتر افراد یک جامعه آن را خوب و مطلوب می‌دانند،

مانند: شجاعت، صداقت، کمک به دیگران، احترام به سالمندان و دفاع از کشور.

از عوامل مهمی که در شکل‌گیری ارزش‌ها مؤثر است، عقاید دینی است.

برای مثال: صدقه دادن و انفاق برای فرد مسلمان یک ارزش است و این ارزش ناشی از اعتقادی است که آن

فرد به جلب خشنودی خداوند و اطاعت از او دارد.